

Białystok, dnia 27 grudnia 2018 r.

Dr hab. Krzysztof Prokop, prof. UPH
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
Wydział Nauk Ekonomicznych i Prawnych
Katedra Prawa

**Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Aleksandry Hadzik
pt. *Administracyjno-prawne uwarunkowania bezpieczeństwa społecznego
na przykładzie ubezpieczenia społecznego rolników***

1. Uwagi wprowadzające

W świetle art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. *Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. z 2018 r., poz. 1669) przewody doktorskie, postępowania habilitacyjne i postępowania o nadanie tytułu profesora wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. z 2018 r. poz. 1668 ze zm.) są przeprowadzane na zasadach dotychczasowych. Oznacza to, iż do oceny rozprawy doktorskiej Pani mgr Aleksandry Hadzik znajdują zastosowanie przepisy ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki* (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1789). W świetle art. 13 rzeczony ustawy rozprawa doktorska, przygotowywana pod opieką promotora albo pod opieką promotora i promotora pomocniczego, powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne rozwiązanie problemu w oparciu o opracowanie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne, lub oryginalne dokonanie artystyczne, oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej.



Przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska poświęcona jest zagadnieniu ubezpieczenia społecznego rolników w kontekście bezpieczeństwa społecznego. Do jego opracowania należało zatem zastosować multidyscyplinarne narzędzia badawcze właściwe dla nauk prawnych, nauki o administracji oraz nauki o bezpieczeństwie. Uprzedzając konkluzję niniejszej recenzji stwierdzić należy, iż Autorce dysertacji udało się wykonać owo trudne zadanie.

Bezpieczeństwo społeczne jest jedną z kategorii (rodzajów) bezpieczeństwa narodowego. Wyróżnienie bezpieczeństwa społecznego i odróżnienie go od bezpieczeństwa państwa stanowi przejaw złożoności problematyki bezpieczeństwa w warunkach funkcjonowania społeczeństwa demokratycznego. Nie ogranicza się współcześnie problematyki bezpieczeństwa, jak bywało to dawniej, jedynie do bezpieczeństwa militarnego. Świadczą o tym chociażby postanowienia obowiązującej Strategii Bezpieczeństwa Narodowego z 2014 r., w którym wskazuje się na bezpieczeństwo społeczne jako istotny składnik bezpieczeństwa narodowego. Jednocześnie bezpieczeństwo społeczne jako kategoria (rodzaj) bezpieczeństwa narodowego jest przedmiotem badań naukowych prowadzonych przez przedstawicieli wielu dyscyplin naukowych. Świadczy to o wyjątkowej złożoności zagadnienia i konieczności wielowymiarowego podejścia do ustalenia istoty bezpieczeństwa społecznego, czego świadectwem jest recenzowana praca.

Podstawowym instrumentem realizacji prawa jednostki do zabezpieczenia społecznego są ubezpieczenia społeczne. Ubezpieczenie zapewnia pokrycie potrzeb majątkowych wywołanych zdarzeniem losowym, które odznacza się pewną prawidłowością, przez rozciągnięcie ciężaru pokrycia owych potrzeb na wiele osób, również narażonych na wystąpienie takiego zdarzenia. Do najważniejszych rodzajów ubezpieczeń społecznych należą ubezpieczenia emerytalne, ubezpieczenia rentowe, ubezpieczenia chorobowe oraz ubezpieczenia wypadkowe. Ubezpieczenie społeczne rolników, któremu poświęcona jest recenzowana praca, jest jedną z form realizacji podmiotowego prawa obywatela do zabezpieczenia społecznego, o którym mowa w art. 67 Konstytucji RP. Zważyć przy tym należy, iż ustrojodawca nie ustalił jednolitego modelu systemu zabezpieczenia społecznego. W związku z powyższym ustawodawca dysponuje w tym względzie znaczną swobodą legislacyjną. Wykorzystał ją, konstruując odrębne zasady ubezpieczenia społecznego rolników.

2. Koncepcja rozprawy

Jak wynika z powyższego, istnieje bezpośredni związek bezpieczeństwa społecznego z systemem ubezpieczeń społecznych. Związek ten podkreśla Autorka dysertacji, formułując jednocześnie podstawowy problem pracy. Jest nim ustalenie, w jakim zakresie ubezpieczenie społeczne rolników wpływa na bezpieczeństwo społeczne (s. 5). Ogólnie sformułowany problem badawczy Autorka rozwija w kolejno postawionych pytaniach zawierających problemy szczegółowe: 1) jakie czynniki wpływają na sferę materialno-bytową rolników wymagającą zabezpieczenia społecznego?; 2) w jakim zakresie obowiązujące przepisy prawne determinują sferę bezpieczeństwa społecznego rolników i ich rodzin, biorąc pod uwagę ich ubezpieczenie społeczne?; 3) jak powinny być załatwiane sprawy z zakresu ubezpieczenia społecznego rolników oddziałujące na bezpieczeństwo społeczne?; 4) w jakim zakresie decyzje administracyjne kształtujące status ubezpieczeniowy rolników wpływają na bezpieczeństwo społeczne samych adresatów oraz ich rodzin? Formułując główną tezę pracy Autorka wskazuje, iż system rolniczego ubezpieczenia społecznego ma zdecydowany wpływ na poziom bezpieczeństwa społecznego rolników i ich rodzin. Weryfikując ową tezę Autorka przyjmuje następujące tezy szczegółowe: 1) środowisko rolnicze podlega dynamicznym zmianom, które jak wskazuje praktyka wymagają także zmian przepisów prawa dotyczących ubezpieczenia społecznego rolników; 2) krajowe akty prawne, a zwłaszcza ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników, stanowią ważne narzędzie poprawy poziomu bezpieczeństwa społecznego tej grupy, dlatego też ich przepisy należy systematycznie analizować i dostosowywać do potrzeb tej grupy społecznej; 3) działanie Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ma istotny wpływ na jakość zabezpieczenia społecznego rolników i zapewnienie poczucia bezpieczeństwa także poprzez dostępność tej instytucji dla beneficjentów; 4) załatwianie spraw z zakresu ubezpieczenia społecznego rolników następuje w drodze decyzji administracyjnej kształtującej status prawny rolników oraz jak wynika z doświadczenia, wpływającej bezpośrednio na bezpieczeństwo społeczne ich oraz ich rodzin.

Oceniam, iż przedstawiona w ten sposób koncepcja pracy w pełni odpowiada wymaganiom stawianym rozprawom doktorskim. Tezy określone we Wstępie przez Autorkę znalazły rozwinięcie w zasadniczej treści dysertacji, co pozwoliło na osiągnięcie postawionego celu. Należy również podkreślić, iż wybór tematu pracy zasługuje na pełne uznanie. Nieznane jest mi opracowanie naukowe, które w postaci monograficznej dokonywałoby charakterystyki ubezpieczeń społecznych rolników z punktu widzenia nie

tylko nauk prawnych, ale również nauki o administracji i nauki o bezpieczeństwie.

Baza źródłowa dysertacji jest właściwa. Autorka poddaje analizie przepisy prawne ponad siedemdziesięciu aktów normatywnych. W bogatym zakresie wykorzystowała także orzecznictwo sądów polskich. Przywołuje liczne orzeczenia sądów administracyjnych (trzydzieści dwa wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego, dwadzieścia jeden orzeczeń wojewódzkich sądów administracyjnych, pięć wyroków Sądu Najwyższego, jeden wyrok Sądu Apelacyjnego oraz jeden wyrok Trybunału Konstytucyjnego). Autorka dokumentuje ponadto efektywne wykorzystanie dwustu pięćdziesięciu czterech pozycji bibliograficznych, wśród których znajdują się opracowania naukowe z zakresu prawa i postępowania administracyjnego, nauki o administracji oraz nauki o bezpieczeństwie, w tym monografie, komentarze, artykuły oraz niesamoistne części monografii (rozdziały w opracowaniach zbiorowych).

3. Uwagi szczegółowe

Recenzowana praca składa się z pięciu rozdziałów (poprzedzonych Wstępem) poświęconych kolejno: 1) istocie bezpieczeństwa; 2) systemowi powszechnego ubezpieczenia społecznego; 3) strukturze organizacyjno-prawnej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego; 4) stosowaniu prawa w sferze ubezpieczenia społecznego rolników; 5) rozstrzygnięciom oraz weryfikacji rozstrzygnięć z zakresu ubezpieczenia społecznego rolników. Finałem pracy jest Zakończenie oraz Bibliografia. Stwierdzić należy, iż konstrukcja pracy pozwoliła Autorce na zweryfikowanie postawionych tez oraz osiągnięcie zasadniczego celu rozprawy.

W rozdziale I Autorka określiła istotę bezpieczeństwa społecznego na tle ogólnej problematyki bezpieczeństwa. Czytelnik odnajdzie w tym miejscu szereg definicji bezpieczeństwa. Szkoda, że Autorka nie podjęła trudu ich krytycznej analizy lub uporządkowania według określonych kryteriów. Sądzę, że ten fragment pracy zyskałby wówczas znacząco na wartości. Za zbędne uważam również odniesienie się w tej części pracy do pojęcia „bezpieczeństwo publiczne” i określenie jego istoty w ślad za przestarzałymi poglądami ogłoszonymi kilkadziesiąt lat temu przez S. Bolestę i J. Zaborowskiego. Słusznie natomiast Autorka zwróciła uwagę na „podsystemy” bezpieczeństwa, tym bardziej że uwaga ta znajduje bezpośrednie odzwierciedlenie w koncepcji bezpieczeństwa społecznego, mającego rudymentarne znaczenie dla ustaleń dokonanych w recenzowanej pracy. Pozytywnie należy również ocenić rozważania poświęcone związkom bezpieczeństwa społecznego z bezpieczeństwem narodowym oraz

rolą państwa w zapewnieniu bezpieczeństwa społecznego. Jak podkreśla Autorka, państwo pełni funkcję redystrybucyjną, która gwarantuje jednostce bezpieczeństwo społeczne. Trudno nie odmówić racji temu pogładowi, niemniej kwestia związków bezpieczeństwa z państwem (zwłaszcza w kontekście integracji europejskiej) wymaga bardziej pogłębionych studiów.

Rozdział II z kolei został poświęcony omówieniu systemu powszechnego ubezpieczenia społecznego przy uwzględnieniu specyfiki ubezpieczeń społecznych rolników. W pierwszej kolejności Autorka określiła istotę ubezpieczenia społecznego. Słusznie odróżnia pojęcie ubezpieczenia społecznego od zabezpieczenia społecznego. Ubezpieczenie społeczne jest ważnym instrumentem prowadzenia przez władze publiczne określonej polityki społecznej. Obok zaopatrzenia społecznego oraz pomocy społecznej należy do podstawowych form zabezpieczenia społecznego. W normatywnym aspekcie zabezpieczenia społecznego Autorka dostrzega związek uregulowań art. 67 Konstytucji z przepisami ustawy o działach administracji rządowej. Brakuje jednak w tym miejscu szerszej analizy unormowań konstytucyjnych, a jest to – jak sądzę – kwestia istotna z punktu widzenia określenia modelu ubezpieczeń społecznych.

W rozdziale II Autorka poświęciła również sporo miejsca historycznej ewolucji prawa ubezpieczeń społecznych. Następnie scharakteryzowała podmiotowy i przedmiotowy zakres powszechnego ubezpieczenia społecznego w świetle aktualnych rozwiązań ustawowych. Ten fragment pracy nie rodzi uwag krytycznych. Uznać natomiast należy za interesujące poglądy, które ogłosiła Autorka przedstawiając wzajemne relacje ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz Kodeksu postępowania administracyjnego. Jest to wartościowa część pracy, oddająca obraz skomplikowanych regulacji prawnych związanych ze stosowaniem prawa ubezpieczeń społecznych i znajdująca odzwierciedlenie w dalszej części pracy.

Za równie istotną, choć z innych względów, uważam dokonaną w rozdziale II charakterystykę ewolucji prawnej systemu rolniczego ubezpieczenia społecznego. Dzięki wysiłkowi dokonanemu przez Autorkę czytelnik otrzymuje w skondensowanej formie całościowy obraz zagadnienia będącego tematem pracy, a zarazem istotę problemu związanego z właściwym uregulowaniem rolniczego ubezpieczenia społecznego. Szczególnie interesujący jest komentarz własny Autorki wobec przyjmowanych rozwiązań prawnych i ich skutków w rzeczywistości społecznej. Rozważania historyczne poprzedzają ogólną charakterystykę zakresu podmiotowego i przedmiotowego obowiązującej ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Przedmiotem rozdziału III jest charakterystyka podstaw prawnych funkcjonowania Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, w tym struktury i zadań Kasy. Rozdział ten otwierają rozważania na temat Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego jako centralnego organu administracji rządowej oraz istoty Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego jako zakładu publicznego. Ustalenia dokonane w tej części pracy oceniam jako prawidłowe, niemniej zbędna wydaje mi się analiza historyczna istoty administracji jako takiej, choć przyznać trzeba, że kończy się nader trafną konkluzją odnośnie statusu prawnego Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego jako centralnego organu administracji rządowej. Bardzo interesujące są rozważania poświęcone istocie Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) jako zakładu publicznego. Uważam, iż ustalenia dokonane przez Autorkę stanowią duży wkład w dorobek doktryny. Na aprobatę zasługuje uwaga, iż struktura organizacyjna KRUS jest nieczytelna, ponieważ przepisy jej dotyczące są porzucane w tekście całej ustawy. Podobnie rzecz się ma z ustaleniami dokonanymi przez Autorkę w przedmiocie istoty Funduszu Składowego Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Nie jest mi znane opracowanie naukowe, które określałoby tak precyzyjnie istotę i rolę Funduszu w systemie ubezpieczeń społecznych, jak to uczyniła Autorka ocenianej dysertacji. Rozdział III kończy się uwagami na temat Rady Rolników. Trudno nie odmówić słuszności krytycznym opiniom Autorki w przedmiocie aktualnej regulacji prawnej tego organu i postulatami *de lege ferenda*.

W rozdziale IV Autorka dokonała charakterystyki procesu stosowania prawa w obszarze ubezpieczeń społecznych rolników. Rozdział otwierają rozważania na temat przedmiotowego i podmiotowego zakresu stosowania prawa ubezpieczeń społecznych rolników. Po wstępnych uwagach na temat istoty i aspektów historycznych postępowania administracyjnego Autorka krótko charakteryzuje prawo postępowania administracyjnego w Polsce. Następnie analizuje teoretyczne aspekty wykładni prawa administracyjnego w kontekście ubezpieczeń społecznych rolników. W tej części pracy najbardziej są widoczne predyspozycje naukowe Autorki oraz doskonale opanowana technika pisania prac naukowych. Autorka przeprowadza teoretyczną analizę istoty wykładni prawa administracyjnego, odwołując się do poglądów doktryny i mając na uwadze złożoność i dynamikę źródeł prawa administracyjnego. Słusznie dochodzi do wniosku, iż podstawowe znaczenie dla wykładni prawa administracyjnego mają ustalenia dokonane w drodze wykładni derywacyjnej. Autorka dochodzi do prawidłowego wniosku, iż ze względu na złożoność prawa ubezpieczeń społecznych rolników właściwe jest przeprowadzenie

wykładni systemowej, niemniej w moim przekonaniu więcej uwagi powinna poświęcić wykładni językowej i jej niewystarczalności dla wykładni przepisów rzeczzonej gałęzi prawa, ze względu na fakt, iż podstawowe znaczenie dla procesu wykładni prawa mają ustalenia dokonane w drodze wykładni językowej. Autorka widzi też potrzebę stosowania wykładni funkcjonalnej (celowościowej), nie precyzując wszelako dostatecznie – w moim przekonaniu – jej relacji względem wyników wykładni językowej i systemowej.

Następnie Autorka zajmuje się problemem bezpośredniego i odpowiedniego stosowania przepisów. Ten wątek rozważań rozpoczyna od wykazania, że postępowanie w sprawach ubezpieczeń społecznych rolników jest postępowaniem administracyjnym. Następnie dokonuje analizy wybranych instytucji procedury administracyjnej w kontekście postępowania z zakresu ubezpieczeń społecznych rolników. Ustalenia dokonane w tym miejscu mają istotne znaczenie dla praktyki stosowania przepisów z zakresu ubezpieczeń społecznych rolników. Autorka wykazuje umiejętność łączenia ustaleń teoretycznych z praktyką stosowania prawa.

W dalszej kolejności przedmiotem analizy są zasady ogólne prawa i postępowania administracyjnego. W tej części pracy Autorka ponownie prezentuje doskonałość swojego warsztatu naukowego, odwołując się do poglądów doktryny i poddając je krytycznej analizie. Po przeprowadzeniu ogólnych rozważań na temat istoty zasad prawa i postępowania administracyjnego Autorka charakteryzuje kolejno następujące zasady: praworządności, prawdy obiektywnej (wraz z zasadą czynnego udziału strony w postępowaniu administracyjnym), zasadę pogłębiania zaufania obywateli do organów państwa, zasadę dwuinstancyjności postępowania administracyjnego, zasadę trwałości decyzji ostatecznych (ochrony praw nabytych) i prawa skargi na decyzje administracyjne do sądu administracyjnego. Na tle owych zasad dostrzega szczegółowe problemy wiążące się ze stosowaniem prawa ubezpieczeń społecznych rolników. Charakteryzując zasadę praworządności, podejmuje problem aktów prawa wewnętrznego, które nie mogą – ze swej natury – stanowić podstawy wydania decyzji administracyjnej. W tym kontekście próbuje odpowiedzieć na pytanie o znaczenie prawne zarządzenia Prezesa KRUS. Komentując zasadę prawdy obiektywnej wskazuje na niedostatek uregulowań prawnych w obszarze stosowania prawa ubezpieczeń społecznych rolników. Wskazuje ponadto, iż decyzje wydawane przez Prezesa KRUS na podstawie umocowania właściwego ministra stanowią wyjątek od zasady dwuinstancyjności postępowania administracyjnego, jako że od decyzji tych nie przysługuje odwołanie, a jedynie prawo do złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy. Natomiast w kontekście zasady trwałości ostatecznych

decyzji administracyjnych Autorka dysertacji wskazuje, iż na tle prawa ubezpieczeń społecznych rolników można wyróżnić dwa rodzaje decyzji: dotyczące obowiązku podlegania lub ustania ubezpieczenia społecznego oraz dotyczące umorzeń i ulg.

Rozdział IV kończy się rozważaniami na temat odpowiedniego stosowanie prawa. Autorka wskazuje, iż postępowanie w sprawach ubezpieczeń społecznych rolników jest postępowaniem szczególnym, m.in. ze względu na specyficzne ujęcie regulacji prawnej dotyczącej odesłań do przepisów, które powinny być stosowane odpowiednio. Zdaniem Autorki instytucja podwójnego odesłania występująca w prawie ubezpieczeń społecznych rolników może wprowadzać wątpliwości interpretacyjne dla organów stosujących prawo ze względu na konieczność dokonywania wykładni *per analogiam*.

Pracę zamyka rozdział V, w którym zostały przedstawione rodzaje i charakter rozstrzygnięć wydawanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Autorka dokonała próby ich usystematyzowania oraz rozwiązania problemów związanych z weryfikacją decyzji ostatecznych. Tę część pracy otwierają rozważania poświęcone określeniu istoty sprawy z zakresu ubezpieczenia społecznego rolników jako sprawy administracyjnej rozstrzyganej w drodze decyzji administracyjnej. Autorka dokonuje w tym miejscu analizy pojęcia „sprawa administracyjna” oraz „decyzja administracyjna”. Wskazuje rodzaje decyzji administracyjnych wydawanych przez KRUS, do których należą: decyzje dotyczące istnienia lub nieistnienia obowiązku podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, decyzje dotyczące zastosowania ulgi lub umorzenia oraz decyzje związane o obowiązkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Następnie została przeprowadzana analiza instytucji ponownego rozpatrzenia sprawy. Autorka określa (niestety dość skrótowo) poglądy doktryny na istotę tejże instytucji i precyzuje praktyczne problemy, jakie wiążą się z jej stosowaniem w procesie stosowania prawa ubezpieczenia społecznego rolników. Z kolei przedmiotem analizy jest wniosek o wznowienie postępowania, czyli ponownego rozpatrywania tej samej sprawy, zakończonej już wcześniej prawomocną decyzją administracyjną. Autorka analizuje przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego określające przesłanki wznowienia postępowania. Wskazuje, iż w prawie ubezpieczeń społecznych rolników podstawowe znaczenie ma fakt wyjścia na jaw nowych okoliczności faktycznych lub nowych dowodów, ze względu na trudności, jakie wiążą się z ustaleniem podstaw faktycznych rozstrzygnięcia. W rozdziale V poddano również analizie instytucję stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej. Zachodzi ona wówczas, gdy decyzja dotknięta jest wadą istotną, tkwiącą w samej decyzji, co stanowi przesłankę stwierdzenia jej nieważności. Autorka wskazuje na trudności

wiążące się z właściwym ustaleniem, czy istnieją przesłanki do stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej. W dalszej kolejności Autorka analizuje instytucję uchylenia decyzji administracyjnej. Charakteryzuje odpowiednie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego regulujące rzeczoną instytucję. Wskazuje, iż na tle prawa ubezpieczenia społecznego rolników istotną kwestią jest ustalenie, czy decyzje wydawane przez KRUS są decyzjami, na mocy których strona nabywa prawa, czy też nie spełniają tego kryterium.

Finałem pracy jest Zakończenie, w którym Autorka dokonała próby ukazania modelowych rozwiązań ustawowych w obszarze ubezpieczeń społecznych rolników, łącznie z postulatami *de lege ferenda*.

4. Uwagi techniczne

Praca jest pozbawiona większych usterek technicznych, niemniej rolą recenzenta jest wskazanie na pewne niedociągnięcia, zwłaszcza jeżeli Autorka zdecydowałaby się na opublikowanie dysertacji w postaci monografii naukowej (do czego zachęcam ze względu na jej wartość i wkład do dorobku nauki).

W pracy stwierdziłem występowanie drobnych usterek interpunkcyjnych. Zauważyłem również usterkę natury stylistycznej (s. 20, akapit 4).

Na s. 26 akapit pierwszy zdanie drugie zostało rozpoczęte małą literą; podobnie s. 28 akapit pierwszy, zd. ostatnie oraz akapit drugi zd. ostatnie.

Na s. 92, akapit pierwszy od dołu, powinno być: „scentralizowanym” (jest: „zcentralizowanym”).

W pozycji literatury przywołanej na s. 9, przypis 8 stwierdziłem brak nr strony (podobnie w tej samej pracy na s. 17, przypis 49).

Na s. 14 stwierdziłem brak pełnego opisu źródła prawa, jakim jest ustawa o działach administracji rządowej.

Wśród drobniejszych uwag natury technicznej zwracam uwagę, iż niestosowne jest rozpoczynanie zdania od skrótowca („Np.”, „Art.” - s. 9). Na wskazanej stronie Autorka stosuje również odrębne zasady pisowni traktatów międzynarodowych: Europejska Konwencja Praw Człowieka (wszystkie człony dużą literą), Traktat Lizboński (drugi człon małą literą).

Zwracam również Autorce uwagę, iż powinna w sposób konsekwentny stosować zasadę, zgodnie z którą w przypadku przytoczenia w pracy danych autora w innej postaci niż część przypisu (a zwłaszcza w tekście głównym) pierwszemu przywołaniu nazwiska

powinno towarzyszyć pełne imię. A tymczasem np. na s. 10 została użyta formuła „Charles Mauning” (pełne imię i nazwisko) obok „J. Stańczyk” (pierwsza litera imienia i nazwisko), mimo że w obu przypadkach mamy do czynienia z pierwszym przywołaniem wskazanych autorów.

Przypisy są sporządzone prawidłowo, niemniej chciałbym zwrócić Autorce uwagę na dwie kwestie, jeśli – w co nie wątpię – zechce opublikować recenzowaną dysertację w formie monografii naukowej. Po pierwsze, w przypadku niektórych opracowań zbiorowych (np. *Aspekty prawne bezpieczeństwa narodowego RP. Część ogólna*, W. Kitler, M. Czuryk, M. Karpiuk (red.), Warszawa 2013; *Prawo administracyjne*, M. Wierzbowski (red.), Warszawa 2009; *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, M. Stahl (red.), Warszawa 2004) nie zostało wskazane autorstwo i tytuł niesamoistnej części publikacji. Po drugie, błędnie – moim zdaniem – został podany opis pracy M. Czuryk (*Właściwość Rady Ministrów oraz Prezesa Rady Ministrów w zakresie obronności, bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Olszyn 2017); podobnie praca przywołana na s. 22, przypis 71, zd. drugie oraz na s. 87, przypis 323. Ponieważ w tym przypadku mamy do czynienia z samodzielną monografią naukową, a nie częścią większej publikacji, choć wchodzącej w skład serii naukowej (*System bezpieczeństwa narodowego*, M. Karpiuk (red.), t. III, Olszyn 2017), nie należy używać metody opisu bibliograficznego właściwego dla niesamoistnej części monografii. Rzeczą tę poddaję pod rozagę Autorki, przyznając jednocześnie, iż w przypadku serii wydawniczych metody opisów bibliograficznych stosowane przez autorów prac naukowych potrafią być niezwykle różnorodne.

5. Konkluzja

Oceniam, iż Pani mgr Aleksandra Hadzik opanowała w bardzo dobrym stopniu technikę pisania pracy naukowej. Układ pracy ocenić należy jako w pełni odpowiadający założeniom naukowo-badawczym, w tym tezom pracy wskazanym we Wstępie. Wartością dodaną do dotychczasowego dorobku nauki stanowią zwłaszcza ustalenia w wykładni przepisów prawnych określających postępowanie w sprawie stosowania przepisów prawa o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W konkluzji stwierdzam, iż przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska Pani mgr Aleksandry Hadzik pt. *Administracyjno-prawne uwarunkowania bezpieczeństwa społecznego na przykładzie ubezpieczenia społecznego rolników* spełnia wymogi określone w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule

naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1789). Rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Zważywszy na powyższe, opowiadam się za dopuszczeniem Pani mgr Aleksandry Hadzik do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Krzysztof Prokop